

Bränningen

Medlemsblad för Söderhamns Kust & Skärgårdsförening

- Årgång 35 -

Nr 1 2023

Innehåll:

Sid 2	<i>Ordförandeord</i>	Sid 8-10	<i>Bergqvistbåtar</i>
Sid 3-5	<i>Årsmöteshandlingar</i>	Sid 10-11	<i>Sälar och strömming</i>
Sid 5-6	<i>Skepparesocieteten</i>	Sid 12-13	<i>Gårviken / Segelvik</i>
Sid 7	<i>Adventskaffet</i>	Sid 14-15	<i>Lars Brolins bilder m.fl.</i>
Sid 16	<i>INBJUDAN TILL ÅRSMÖTE</i>		

40 kr

Ytterligare ett verksamhetsår är tillända

FOTO: Hans Fryklund

Hoppas att ni alla fått en fin start på det nya året.

Jag har nu avslutat mitt första verksamhetsår, eller rätteligen, del av det, som ordförande i vår fina förening. Det har varit ett spännande år i många avseenden och jag har fått sätta mig in i ett antal, för min del, nya frågeställningar.

Som framgår av bifogad verksamhetsberättelse så har förvaltningen i allt väsentligt skett på sedvanligt sätt.

Vi har emellertid genomfört ett möte med kommunen där vi diskuterat ett antal frågor som också framgår av verksamhetsberättelsen. Tyvärr har vi ännu inte fått någon reaktion från kommunen men vi har påmint om detta.

Österdagarna genomfördes väl arrangerade den 12-14 juli liksom en lyckad dag på Storjungfrun den 17 juli. Vi inbjöd som vanligt till adventskaffe som i år inföll den 27 november.

Vi har också startat ett projekt rörande dokumentation av våra föremål och handlingar i fiskarmuseet och ska försöka få tillstånd ett möte med Söderhamns museum för erfarenhetsutbyte i den delen.

Ni är alltid välkomna att kontakta mig med synpunkter med mera, på 070-569 49 47 eller nils.stefansson@nastefansson.se. Om ni ringer och jag inte svarar, lämna meddelande eller skicka sms.

Vi välkomnar med glädje inom kort de första vårfåglarna.

Väl mött på årsmötet den 29 mars, för dem som har möjlighet.

Nils Stefansson

Ordförande

Hej!

Nu har jag letat och letat och letat efter en bild som jag minns illustrerade samarbete på ett så bra sätt.

Men icke...

Ordning och reda

Nu har jag städat mitt skrivbord och lagt papper i lådor och fack och satt utkast och infall i pärmar så nu är här så propert, ack,

nu är här så rent och prydligt och allt har så snyggt stuvats ner att redan i dag är det tydligt att jag aldrig hittar det mer.

H

Ur DN. Alf Henrikson dog 1995.

... den skulle passat så bra för att illustrera samarbete som är så viktigt om man vill nå målen!

Men då hittade jag som tur var denna Alf Henriksonvers, som jag sparar. Bra den me'... /Sture

OMSLAGSBILD:

Två styrelsemedlemmar, Denny Månsson och Gunilla Häggbom, på tunet utanför den gamla fiskarebostaden på Öster, tar emot vid den värmande eldkorgen. De sålde lotter och serverade glögg till alla som kom till adventskaffet. Mysigt, se sid. 7 också...

FOTO: Hans Fryklund

Söderhamns Kust & Skärgårdsförening

Verksamhetsberättelse för år 2022

Styrelse mm:

Nye ordförandens första styrelsemöte, i centrum bland kloka medarbetare.

Ordförande: Nils Stefansson
Vice ordf. Gunilla Häggbom
Kassör: Barbro Olsson
Sekreterare: Denny Månsson
Övriga ledamöter: Sven-Gunnar Johansson
Astrid Forslund
Lennart Nilsson
Håkan Elffors-Johansson
Ersättare: Hans Fryklund
Anders Burman

Revisorer: Barbro Ahl,
Erik Nilsson.
Ersättare: Sven Andersson,
Eivy Ängvald
Valberedning: Eilert Andersson, Lotten Norling
Bränningen-kommitté: Sture Claesson,
Hans Fryklund,
Lennart Andersson,
Curt Risell

**Skärgårdarnas
Riksförbund och
Hembygdsförbundet**
Medlemsantal: 250
Årsavgift: 250 kr

Ett av programinslagen på Österdagarna, klockspelande Ewa Monikander.

Ekonomi, Möten m.m.

- Ekonomi är stabil även om vi visade ett underskott på 17 kkr för verksamhetsåret. Det försämrade resultatet beror i allt väsentligt på högre driftskostnader för Gäddan.
- Under året har styrelsen haft sex protokollförda möten.
- Årsstämman genomfördes 2022-04-06.
- Föreningen har startat ett projekt rörande dokumentation av våra föremål.
- Under året har två städdagar genomförts.
- Österdagarna genomfördes 12-14 juli och Storjungfruresan gick av stapeln den 17 juli.
- Ett möte med företrädare för kommunen ägde rum den 30 augusti där frågor rörande skötsel av Svartsundsranan diskuterades samt hur vi ska få ner båttrafikens hastighet i rännan.
- Vi bjöd in till Adventskaffe vid 1:a advent.
- Vår hemsida uppdateras kontinuerligt.
- Komplettering av kontaktuppgifter i medlemsförteckningen ajouffors
- Ett möte med företrädare för kommunen ägde rum den 30 augusti där frågor rörande skötsel av Svartsundsranan diskuterades samt hur vi ska få ner båttrafikens hastighet i rännan.

Söderhamn 2023-03-01

Nils Stefansson

Gunilla Häggbom

Barbro Olsson

Denny Månsson

Astrid Forslund

Sven-Gunnar Johansson

Lennart Nilsson

Håkan Elffors-Johansson

>>>>

Verksamhetsplan för 2023

Föreningens uppgift är att värna om och vårda kustens miljö och dess kulturarv och föra detta vidare till kommande generationer. Föreningen vill ge utrymme för den bofasta och yrkesbedrivande befolkningens behov liksom öka möjligheterna till ett rikare friluftsliv och fritidsverksamhet för alla. Vi vill sprida information och kunskap om skärgårdens historik, natur och kultur.

För att lyckas med dessa målsättningar är av största vikt att samarbeta med kommunala organ och andra kulturorganisationer. Vår ambition är att utifrån detta samarbete stimulera till initiativ som gagnar kusten och dess utveckling. Föreningen är ansluten till Gäst-rike-Hälsinge Hembygdsförbund, Ljusnan-Woxnans Vattenvårdsförbund samt Skärgårdarnas Riksförbund.

Jan-mars

Bränningen nr 1 manusstopp 27 febr.

Årsmöte 29 mars.

April-juni

Inbjudan till städdag i början på juni. Bränningen nr 2 manusstopp 27 maj.

Styrelsemöten 12/4, 10/5, 14/6

Juli-sep

Österdagarna 11, 12, 13 juli. Visning av Storjungfruns fyr ?. Skärgårdsvandringar ?

Okt-dec

Bränningen nr 3 manusstopp 21 okt.

Adventsfirande på Gäddan 1:a advent.

Övrigt

Öppethållande på fiskarmuseet Gäddan, förutom Österdagarna och Adventskaffet, sker genom bokning, tel. 070-816 84 11. Helst ser vi att det blir minst 6 personer. Minimipriser 200 kr/grupp.

/Styrelsen

Resultaträkning 2022

	2022-01-01 -- 2022-12-31
RÖRELSENS INTÄKTER	
Nettoomsättning	4 386,36
Övriga rörelseintäkter	120 280,00
SUMMA RÖRELSENS INTÄKTER	124 666,36
RÖRELSENS KOSTNADER	
Råvaror och förnödenheter	-17 394,00
Övriga externa kostnader	-86 933,67
Personalkostnader	-1 500,00
SUMMA RÖRELSENS KOSTNADER	-105 827,67
RÖRELSERESULTAT	18 838,69
FINANSIELLA KOSTNADER OCH INTÄKTER	128,24
ÅRETS RESULTAT	18 966,93

Balansräkning 2022

	2022-01-01	Perioden	2022-12-31
TILLGÅNGAR			
Omsättningstillgångar			
Kassa och bank	75 102,50	29 220,68	104 323,18
Summa omsättningstillgångar	75 102,50	29 220,68	104 323,18
SUMMA TILLGÅNGAR	75 102,50	29 220,68	104 323,18
EGET KAPITAL OCH SKULDER			
Eget kapital och skulder			
Eget kapital	-79 297,65	4 284,40	-75 013,25
Vinst eller förlust från föregå. år	-17 291,13	17 291,13	0,00
Årets resultat	21 575,53	-40 542,46	-18 966,63
	-75 013,25	-18 966,93	-93 980,18
Övrig egna insättningar	0,00	-3 100,00	-3 100,00
Summa eget kapital	-75 013,25	-22 066,93	-97 080,18
Kortfristiga skulder			
Leverantörsskulder	0,00	-6 993,00	-6 993,00
Övriga skulder	-2 250,00	2 250,00	0,00
Förutbetalda medlemsavgifter	-250,00	0,00	-250,00
OBS-konto	2 410,75	-2 410,75	0,00
Kortfristiga skulder	-89,25	-7 153,75	-7 243,00
Summa skulder	-89,25	-7 153,75	-7 243,00
SUMMA EGET KAPITAL O. SKULDER	-75 102,50	-29 220,68	-104 323,18

Budget för verksamhetsåret 2023

Intäkter

Medlemsavgifter	69 000
Anslag och gåvor	35 000
Lotterier, möten	3 000
Aktiviteter Österdagarna,	10 000
Adventskaffet	14 000

Summa intäkter **131 000**

Kostnader

Gäddan Försäkringar	2 600
El, VA, Renhållning	40 000
Snöröjning, gräsklippning	5 000
Underhåll av fastighet	10 000
Summa	57 600

Administration	5 000
Medlemsmöten	5 000
Bränningen /Hemsidan/Porto	30 000
Arrangemangsutgifter	14 400
Annonser/Broschyrer	6 000
Föreningsavg. (SRF, Hembygdsförb., Ljusnan Woxnan)	8 000
Utbildning, reskostnader	2 000
Underhåll av fastigheter	3 000

Summa kostnader **131 000**

Söderhamn 2023-02-15

Nils Stefansson

Hans Fryklund

Barbro Olsson

SÖDERHAMNS SKEPPARESOCIETET

Av Gunilla Häggbom och Denny Månsson

Här kommer den utlovade fortsättningen från förra numret av Bränningen om Söderhamns Skepparsocietet. Gunilla Häggbom och Denny Månsson (som även pryder omslaget på detta nummer), har nu börjat botanisera i de dokument om Societeten, som fanns undanstoppat i ett låtskrin (se bild) i ett utrymme på övre våningen på Gäddan. Vi ser med spänning fram emot vad de har hittat.

Söderhamns Skeppare-societet bildades 1860. Den startades av skeppare Eric Törnros, H C Trapp, Nils Bogren, J C Trapp, Olle B Rönning, Per E Pettersson, A J Backer, Arvid Norling, Per E Åström och J C Vanselow.

Från början var denna stiftelse avsedd som en hjälpfond för åldriga, orkeslösa medlemmar, deras änkor och oförsörjda barn. Senare ändrades stadgarna så att stiftelsen kunde lämna begravningshjälp och även ge pension till medlemmar och deras änkor. Inträdesavgiften var 15 kronor och årsavgiften 5 kronor. Man fick inte gå med i Societeten om man var äldre än 45 år.

Bland stiftelsens efterlämnade papper och räkenskaper (funna år 2022 av Denny och Gunilla) fann vi brev från bidragssökande änkor och barn. Brev från pastorsexpeditionerna, där det intygades att personen i fråga var redbar.

I svenska kyrkböcker fanns en speciell kolumn för begreppet "frejd". Frejd som berättar om en persons anseende; är vederbörande artig och ärlig? Som juridiskt begrepp avskaffades frejd 1918, men innan dess kan man förstå vilken källa till makt som prästen hade.

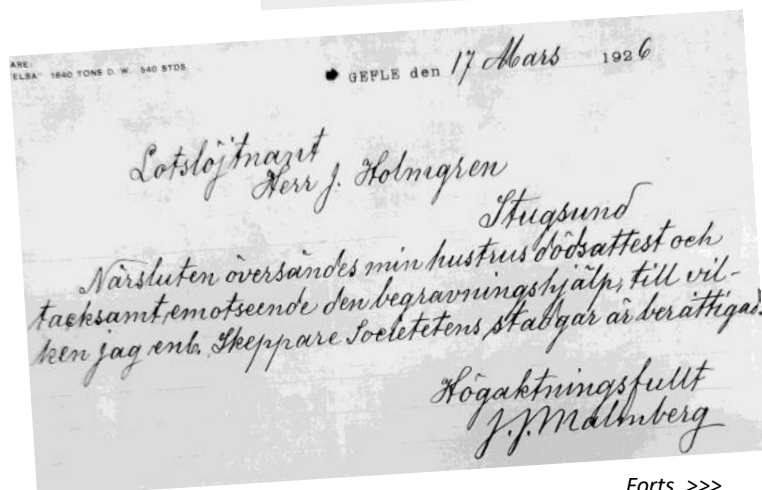
Det finns ett flertal brev av många olika slag. De kan handla om önskan om ekonomiska bidrag till begravingar och om pension.

Dessa handlingar skvallrar om hur folk hade det för cirka 100 år sedan i våra trakter:

"...emedan tiderna är hårda sedan maken omkommit", ... "Tiderna är hårda, inkomsterna är ringa". Är några formuleringar...

Det finns kvitton och intyg av olika slag som skvallrar om människors levnadsvillkor.

"...Närsluten översändes min hustrus dödsattest och tacksamt emotseende den begravningshjälp, till vilken jag enl. Skeppare Societetens stadgar är berättigad."

Forts. >>>

...”Broder Wanselov

Som nu Teodor ska fara till Amerika så för binder jag mig att betala 35 kronor ut af de pengar som jag får till jul. Skulle så hända att jag dör innan det blir till fullt betalt och icke han kan betala något men det gör han nog då han kan. Så ikläder jag mig äfven att betala utaf den gratial som blir på året ifrån Sjömanshuset och ifrån vår Societet samt den begravningshjelp jag får, så att vår Societet risker ingenting beder dig vänligen att du inte lägger något hinder i vägen för hans resa.
Vänligen E. Engman”

-gratial = en slags nådegåva, pension eller penningunderstöd.-

Ett brev daterat 14 okt. 1919.

Broder Wanselov
Som nu Teodor skall fara till Amerika
Så för binder jag mig att betala 35 kronor
ut af de pengar som jag får till jul
Skulle så hända att jag dör innan det
blir till fullt betalt och icke han kan
betala något men det gör han nog då han
kan. Så ikläder jag mig äfven att betala
utaf den gratial som blir på året
ifrån Sjömanshuset och ifrån vår
Societet samt den begravningshjelp
jag får, så att vår Societet risker
ingen ting beder dig vänligen att
du icke lägger något hinder i vägen
för hans resa
Vänligen E. Engman

Till
Skeppare Societeten i Söderhamn
Söderhamn.

Gratial = 50 kr
25 - till Post
25 - till Jul.

Härmed får jag värdsamt till styrelsen i Skeppare Societeten framställa begäran om understöd.
Af medföljande intyg från Pastorsämbetet synes att jag är i behov deraf och vore därför mycket tacksam om Skeppare-Societeten godhetsfullt ville behjerta denna min värdsamma anhållan.
Herserud den 14 okt. 1919.
Vördsammast
Jenny Norelius
född Pfeiffer”

Härmed får jag värdsamt till styrelsen i Skeppare Societeten framställa begäran om understöd.
Af medföljande intyg från Pastorsämbetet synes att jag är i behov deraf och vore därför mycket tacksam om Skeppare-Societeten godhetsfullt ville behjerta denna min värdsamma anhållan.
Herserud den 14 okt. 1919.
Vördsammast
Jenny Norelius
född Pfeiffer”

...”Till

Skeppare Societeten i Söderhamn
Söderhamn

Härmed får jag värdsamt till styrelsen i Skeppare Societeten framställa begäran om understöd.

Af medföljande intyg från Pastorsämbetet synes att jag är i behov deraf och vore därför mycket tacksam om Skeppare-Societeten godhetsfullt ville behjerta denna min värdsamma anhållan.

Herserud den 14 okt. 1919.

Vördsammast
Jenny Norelius
född Pfeiffer”

Att änkefru Jeanette Augusta Sofia Norelius på grund av svag ekonomisk ställning är i behov av understöd, särskilt med hänsyn till en hennes dotters vistelse på sanatorium, intygas härmed.
Lidingö d. 14 Oktober 1919
M. Sandahl
Pastorsadjunkt.

Medföljande intyg

...”Att änkefru Jeanette Augusta Sofia Norelius på grund av svag ekonomisk ställning är i behov av understöd, särskilt med hänsyn till en hennes dotters vistelse på sanatorium, intygas härmed.

Lidingö d. 14 oktober 1919

M. Sandahl
Pastorsadjunkt.”

Adventskaffet 2022

Adventskaffet är väl den mesta traditionen i Skärgårdsföreningens historia. Första advent med julskyltning och julmarknader på stan. Fiskaremuseet som träffpunkt har varit legio, där stugvärmn höjer mysnivån och julstämningen. Många kom som synes även i år och fikade, tittade på utställningar och bilder och köpte lotter och böcker. Ute bidrog även snön till julstämningen där besökarna värmdes sig med glögg och brasa på tunet.

Glögg och värmande eldkorgar på tunet...
eller kanske "skvallertor get"...

1:a Advent 88
Hans Olof Skjölberg
Anita Sundberg

Ännu en trevlig skytsöndag på
Fiskare Museet

Lennart Svallberg
Marta Jansson Hillberg
Stina Johansson
Helena Claesson
Marie-Anne Claesson
Annellin

Torbjörn Hillberg
Barbro All
Asa Löberg
Monica Palmqvist

...ur gästboken...
Trevligt med kaffe och kaka

"Trevligt med kaffe och kaka" skrev Torbjörn i gästboken och en påtår till kakan hade suttit fint tycker nog Lennart...

BILDER: Hans Fryklund o. Sture Claesson

Bergqvistbåtarna

Del 12, den sista
Av Anders Torén

FOTO: Sture Claesson

I förra Bränningen handlade det om min son Lars Toréns Bergqvistbåt, som inte beställdes av en söderhamnsfiskare utan kom till Söderhamn och i Lars' ägo senare.

Detta sista avsnitt av artikelserien om Bergqvistbåtar handlar om den andra båten, som inte beställdes av söderhamnsfiskare utan av Erik Lindfors i Enånger. Den kom sedan hit genom Sölve Johansson i Säter nära Källvik, som ägde båten 1961 till 2012.

Det blir också en berättelse om Sölve av Sture Claesson som intervjuat honom och Sven Gunnar och Anita Johansson, grannar till Sölve i Skathamn.

1961 köpte

Sölve Johansson den båt som Erik Lindfors, Sörön Enånger, beställde av båtbyggare Erik Bergqvist år 1960. Pris 12 000 kronor.

BYGGÅR	TYP	MÅTT
1960	Däckad med akterruff	30,5' x 10'
BORDLÄGGNING	SPANT	MOTOR
ribb	galv. järnspant	Bolinder 1052
LEVERERAD TILL	PLATS	
Erik Lindfors	Sörön	

Isbrytning till Långudden. (Innan den nya styrhytten är byggd.)

Båten kopparförhydrades 1961 då han och Ivar Wikström, som även klädde sin båt, höll till på kajen vid det gamla tullhuset. Sölve använde båten för skötfiske och senare även trålfiske. Ibland trålade han tillsammans med Ivar Wikström, Sofieholm. Motorn, en Bolinder 2:a var ett "måndagsexemplar" så i mitten av 1960-talet installerades en D-67 motor på 95 Hk med Bolinder 2:ans backslag kvar. Sölve byggde i mitten på 70-talet en ny styrhytt. Båtens namn var "Marita" och hade sommarhamn på Skatharet, Skathamn, där den vintertid drogs upp på egen slip. /Anders

Sölves slip på Skatharet. Här hjälper Ingrid Aldenstam Sölve med sjösättningen. Ingrid hade stuga på Långudden. Nu, 2022, är det sonen Gösta Aldenstam som äger den stugan. T.h. syns Percy Gustavssons båthus. (Bilder där inget annat anges är från Sölves album).

Sölve vid styrhytten med namnet "MARITA" fint utsirat på namnbrädan.

Sölve Helmer Johansson

Av Sture Claesson

Sölve Johansson, född 1937, bor när jag hälsar på hos honom hösten 2022, i Säter efter Utviksvägen med båthus vid Söderhamnsfjärden. Som barn bodde han på Åsbackasidan, i Trångsta med pappa Helmer, mamma Helga och två yngre bröder. Familjen hyrde av Rådman's med månadshyra 7kr. Där började Sölve skolan men när han gick i andra klass flyttade familjen till Djupvik nära Djupviks skola. Där hyrde de av Karin Johansson, en faster till Sölve. Efter några år köpte de huset i Säter av lotsen

Fredrik Lund. Båthuset byggdes av Harald Mickelsson, Klapparvik, som var döv, berättar Sölve. Skolgången fortsatte Sölve i Vågbro och sista året gick han i Haga skola för läraren Fridolf Damström. Brodern Jan drunknade när han var sex år och Helge som fick MS dog i 25-årsåldern. Helge hann dock göra en resa till Amerika. Deras farfar hade bröder där.

Sölve och pappa Helmer fiskade tillsammans men samarbetet fungerade inte, berättar Sölve. – "Så jag fortsatte fiska själv." >>

Sölve vid köksbordet hösten 2018 i föräldrahemmet i Säter med utsikt över Söderhamnsfjärden.
FOTO: Sture C.

På 1960-talet arrenderade Sölve en tomt på Skatharet, Skathamn och byggde ett båthus med en mindre bostad cirka 1970. Arrendet var från början 1 kr per år, 2022 är det en bit över 1000 kr.

I cirka 10 år hade Sölve en sambo, Eva Forselius, en 20 år yngre

stockholmsflicka, som också hjälpte till med fisket. De bodde då på Skatharet. Sölve berättar också att han funderade ut en anordning med flakar, som gjorde det lättare att tråla på egen hand, en uppfinning som han inte delade med sig av förutom till Olle Flodberg, som han ville hjälpa. En gång vid trålfiske utanför Korsholmen fick Sölve och Eva 1,5 ton strömming på åtta minuter.

-Jag trodde säkert vi hade fått en stor sten i trålen, säger Sölve.

Sölve och Eva hjälptes åt att fiska och sälja både strömming och sik. Eva bor nu i Söderhamn.

2012 sålde Sölve båten till Bo Nilsson i Klapparvik för 7000 kr. Han hade begärt 15 000. Några år senare såldes båten vidare till Vättern.

1958 fick Sölve förfrågan från lotsarna, som då höll till på Rönskär, om han ville jobba åt dem, vilket innebar att köra lotskuttern och det tackade han ja till. Det fortsatte han med två säsonger. Sölve hade stor erfarenhet av skärgården och det behövdes, speciellt vid ogynnsamt väder. Det fanns kompass och ekolod men ingen radar.

Sölves båthus från sjö- och landsida.
Sven Gunnar o. Anita Johanssons stuga på Långharen är ungefär vid krysset uppe t.v.

Sven Gunnar Johansson berättar: (parenteser, reds anm.)

"Jag har nog bara varit in i Sölves sjöbod (röd prick på kortet) en eller två gånger och blivit bjuden på kaffe.

Vi barn och våra föräldrar kallade ön för Smultronharet eftersom vi rodde över dit och plockade smultron, som det fanns mycket av då på 50- och 60-talet. Det var innan Sölve byggde. Nu är det alldeles för mycket växlighet, så smultronen har säkert försvunnit.

Men namnet som pappa och farfar hade på ön var Gråskälsharet (2). Och grundet söder om ön hette Gråskälslacken (4). Jag tror namnet Skatharen kom dit då nya sjökortet i skala 1:25 000 kom.

Skatharen är alla tre öarna/rabben, söder om Långharen och Skatön. I vår värld heter de: Storstensharet (1), "Sölves ö" (2) och Skvalpstenarna (3).

Skvalpstenarna är lilla ön/rabbet som ligger mellan Sölves ö och Skatrevet. Mellan oss, på östra ändan av Långharen, och Sölves ö finns mest bara en massa undervattensstenar och ytstenar.

- Nä, jag vet inte hur det såg ut i sjöboden. Då jag var dit för väldigt länge sen kommer jag bara ihåg var köksbordet var och det var mot landsidan av sjöboden.

Och som jag minns Sölves tjej, var hon en ljus glad tjej och vi funderade väl lite vad hon såg hos Sölve. Men Sölve är ju väldigt snäll och det räcker ju långt."

1.Storstensharet 2.Skatharet/Smultronharet/Gråskälsharet/Sölves ö
3.Skvalpstenarna 4.Gråskälslacken (vita siffror)

TACK TILL ANDERS TORÉN

Vi tackar Anders, som berättat om båtar, båtbyggare och båtägare. Ofta kändes båtarna igen på formen och fick också benämning efter båtbyggaren. "Bergqvistbåtar" var välbyggda och mycket eftertraktade.

SCHEMA ÖVER ANDERS TORÉNS ARTIKELSERIE om BERGQVISTBÅTAR I BRÄNNINGEN		
Beställande fiskare/plats	byggår	I Bränningen
EO Wadsten/Skärså	1931	nr 2 2019
Erik Eriksson/Skärså	1939	nr 3 2019
Arvid Jonsson/Prästgrundet	1941	-"-
Per Collin/Skärså	1943	-"-
Albert Röstlund/Prästgrundet *)	1939	nr 1 2020
Hildor Brolin/Kalvhararna	1942	-"-
Lars Norin/Prästgrundet	1945	-"-
KE Flodberg/Sandarne	1948	nr 2 2020
Gunnar Johansson/Söderhamn	1950	nr 3 2020
Erik Eriksson/Söderhamn	1951	nr 1 2021
Anders Bergman/Söderhamn	1953	-"-
Karl Jonasson/Sandarne	1955	nr 2 2021
Axel Holm/Söderhamn	1956	nr 3 2021
Jonte Larsson/Norråla	1957	nr 1 2022
Henry Holmgren/Sandarne	1958	nr 2 2022
Kurt Nordlund/Söderhamn	1964	-"-
Sven Erik Pettersson/Söderhamn	1965	-"-
Harry Åkerblom/Utvalnäs **)	1960	nr 3 2022
Erik Lindfors/Sörön **)	1960	nr 1 2023

*) ej med i Anders förteckning men upptäcktes nyligen i Prästgrundsboken och kom därför först på plats fem i Bränningen.
**) ej beställda till Söderhamnsområdet men hamnade där senare.

Bränningen har mellan 2019 och 2023 berättat om 17 Bergqvistbåtar som beställts av söderhamnsfiskare hos båtbyggaren Erik Bergqvist i Enånger. Berättelsen bygger på text och bilder som forskats fram av Anders Torén, **Tack Anders!**

Några kompletterande uppgifter har tagits fram under resans gång av Sture Claesson bl.a. genom intervjuer.

Denna länk går till föreningens arkiv där du kan hitta alla artiklar:

<https://skargardsforeningen.se/arkiv/arkiv-llare-1.html>

FOTO: Sture Claesson

Anders Torén tar en tur i Söderhamns skärgård juli 2018, dock ingen Bergqvistbåt. Denna kutter 'GE 32' med kulmotor är byggd 1947 av Johan Lundberg på Värön i Trödje, den sista han byggde och den enda ribb-byggda. Motorn köpte Anders av Sundelin på Tallskär.

Sälarna svälter längs Gävleborgskusten

Strömmingen likaså!

Av Curt Risell

Sedan tre år tillbaka har vi konstaterat att tjockleken på sälarnas späcklager har minskat i flera län längs den svenska kusten. Vi har också konstaterat att Gävleborgs län sticker ut. Där har späcklagret hos sälarna minska mer än på andra delar av kusten, berättar salforskaren Britt Mari Bäcklin vid Naturhistoriska Riksmuseet i Stockholm.

Sälarna på Tihällan

FOTO: Curt Risell

Britt Mari Bäcklin berättar vidare att tjockleken på späcklagret hos sälarna varierar under året och kan skilja mellan exempelvis dräktiga honor och andra sälarna. En dräktig hona har normalt ett späcklager på 5-6 centimeter inför vintern. Den normala späcktjockleken hos sälarna på hösten är omkring 4 centimeter, vilket krävs för att djuren ska klara kylan.

Efter Gävleborgskusten har man konstaterat att många sälarna bara har hälften av det späcklager de borde ha.

Brist på strömming.

Vad är det som gör att sälarna längs kusten i Gävleborg svälter?

>>>>>

Britt Mari Bäcklin igen: " Det beror i huvudsak på brist på strömming, som är sälarnas huvudsakliga byte. Dessutom har det visat

ket som kommit allt närmare kusterna i Hälsingland och Gästrikland.

Kustnära fiske då strömmingen fanns i överflöd

*Mager strömming från provfiske i södra Bottenhavet
(Med tillstånd av Jari Raitaniemi)*

Bilderna ovan är lånade ur Länsstyrelsens broschyr: "Strömmingen behöver akut hjälp".

sig att den strömming som sälarna fångar är magrare och har en lägre fetthalt än tidigare. Det innebär att sälarna får ägna mer energi åt att skaffa mat för att äta upp sig för att klara kylan under vintern."

Att tillgången på strömming minskat har yrkesfiskarna konstaterat sedan fler år tillbaka och situationen har förvärrats med åren. Trålfisket i Bottenhavet efter strömming för djurfoder har pekats ut som en orsak till bristen på strömming.

Fiskerikonsulent Karl Gullberg vid Länsstyrelsen förklarar vad det är som händer: "Under flera år tillbaka har ett omfattande trålfiske utanför Gävleborgskusten påverkat tillgången på strömming. Den strömming som finns är i samma storlek och mindre. Det innebär att det har lika stora munnar och därmed också konkurrerar om samma slags plankton. Resultatet blir färre stora strömmingar och lägre fetthalt i den strömming som fångas. Båda dessa konsekvenser kan vi nu se hos sälarna som svälter."

För det kustnära yrkesfisket har utvecklingen inneburit stora problem för salterierna som lägger in surströmming. I media och hos myndigheter har fiskare vädjat om hjälp för att stoppa industrifis-

Karl Gullberg ägnar sedan länge den mesta tiden på jobbet åt att försöka lösa problemet med det storskaliga kustfisket. Han har bland annat föreslagit att trålfisket ska stoppas eller att kvoterna ska begränsas. Vidare att gränsen för trålfiske ska flyttas längre ut från kusten och att fredade områden avsätts i Bottenhavet. Han har uppvakttat politiker och myndigheter och förklarat de effekter som en utfiskning av strömmingen innebär. Strömmingen är motorn i kustekosystemet som nu visar sig på svältande sälar, och kraftigt minskade fångster för kustfisket.

Under våren kommer länsstyrelsen att ge ut en folder där man pedagogiskt redogör för det som sker på grund av det ökade storskaliga trålfisket. Konsekvenserna för ekosystemet i havet och för det kustnära fisket som ekonomiskt påverkat många yrkesfiskare. Salterier för surströmming har lagts ner eller fått begränsa sin produktion liksom olika typer av inläggningar m.m.

Inte minst efter Norrlandskusten har strömmingen haft stor betydelse i århundraden. Strömming i alla former är en viktig del av matkulturen som det finns starka skäl att slå vakt om.

FOTO:
Curt Risell

Gårviken en bekant vik, vars udde heter Segelvik

Av Janne Jonsson

Här knyter vi an till förra numret av Bränningen och Söderhamns segelsällskaps 140-årsjubiléum och därmed namnet Segelvik. Janne Jonsson reder ut tillkomsten av namnet Segelvik. /Red./

FOTO: Hans Fryklund

”Lägenheten Petersburg” innehades i slutet av 1800-talet av inspektör JO Brodin, men såldes år 1899 till Söderhamns segelsällskap för att inhysa sällskapet och sedermera deras klubbhus. År 1903 röstade sällskapet för att byta namn från Petersburg till Segelvik (om detta, se Bränningen Nr 1, 2022). Det föll sig förstås naturligt med namnet, men ett problem var – och är – att Segelvik är en udde och inte en vik. Själva viken hette, och heter väl fortfarande, Gårviken, eller möjligen Stora Gårviken. Moderna sjökort, i alla fall mitt från 1978, använder dock Segelvik för att beteckna hela viken, men de har knappast historiska belägg för att göra så.

Det är nog korrekt att säga att namnet Gårviken aldrig riktigt bitit sig fast bland söderhamnsområdets skärgårdsbor. Idag torde väl få känna till det, och när man letar i gamla tidningsklipp dyker det bara upp ett par gånger. Strax före jul år 1871 meddelar Erik Pehrsson vid Källskär i Söderhamnsposten att ”en kryssmast är tillvaratagen vid Gårviken”. År 1898 har hamndirektionen i staden låtit sätta ut sjömärken för säkrare sjöresor (det behövdes) och en båk, av typen två-tavlor, sattes upp öster om Gårviken. Den finns väl fortfarande, för övrigt. Segelvik finns däremot omnämnt otaliga gånger i lokaltidningarna – vanligaste formuleringen är ’samlings vid Segelvik’ – men syftar i de hundratalet fall som jag gått igenom på själva udden, alltså segelsällskapets domäner, och inte viken.

Trots att namnet inte tycks vara så allmänt använt har det gamla anor. Visserligen finns inte viken nämnd i Börjesson Gaddss karta från 1650, som är ganska rudimentär – inga vikar i närområdet finns ens utritade. Gårwij(k) finns däremot med på en skärgårdskarta från 1698 (se bild), men då gäller det viken bredvid, västerut. Möjligen är det detta som senare lett till en tolkning att viken/vikarna väster om (det som numera kallas) Långudden heter Lill-Gårvik och den vik som ligger innanför segelsällskapets område följaktligen heter Storgårvik (så benämns de i den ekonomiska kartan från slutet av 1950-talet). På Lindenborgs karta från 1747 är verkligen Storgårwiken utsatt, men någon mindre vik med samma namn finner man inte. Samma sak gäller Wermings karta från 1811, som är betydligt bättre än de äldre när det gäller själva hantverket. På båda dessa kartor är det för övrigt intressant att notera att det som där kallas Tallskär (som vi nu kallar Långudden) ännu var en ö och att Storgårwiken således sträckte sig över två vikar.

Karta från 1698. Det är inte så lätt att känna igen sig först, särskilt som väderstrecken är ovan placerade med väster ’uppåt’ och norr ’åt höger’ på bilden. Längst ner finns Skatön, som till relativt nyligen hette Svartön (jfr Svartsundet).

Vad kommer då namnet Gårviken ifrån? Det verkar inte var helt lätt att reda ut, men sannolikt har förledet ’går’ varit en benämning på en (ganska allmän) naturföretelse, i form av en spricka eller linjer i sten eller trä, antingen som förhöjning eller fördjupning. Namnet finns i andra nordiska länder och på många ställen runt

omkring i Sverige, inte bara som namn på något sjönära, utan också på åsar, bäckar, myrar, etc. I närområdet finns också Gårviken i Järvsjön vid Ljusne, samt Gårholmsviken, som ligger i en insjö i Enånger. Det är troligt att vad det nu var som var så utmärkande i omgivningen i (minst) fyrahundra år inte längre >>>>

En liten del av Lindenborgs karta från 1747. Storgårdsviken gömmer sig innanför ön Tallskär, som troligen är det vi idag kallar Långudden.

framstår särskilt tydligt, så här långt senare. Men av historiska skäl brukar vi ju hålla fast vid gamla namn och att bemärkt ihop med att kalla segelsällskapets vackra udde för Segelvik.

Till vänster Wermings karta från 1811 något proffsigare än de andra, men de andra är ju äldre och kanske intressantare.

1811 står det "Morviken" men 1747 "Mordvik"!

En del andra namn känns säkert också igen.

Lars Brolins bilder.

Lars Brolin, mångårig medlem i Skärgårdsföreningen, avled hösten 2019. Han kunde mycket om Söderhamns sjöfartshistoria och många gånger fick vi här i Bränningen ta del av hans kunskaper. I Sundsvalls Sjöhistoriska förenings "Lubrikatorn" där Lars ofta medverkade med texter och bilder, kunde man bland annat läsa följande ur hans minnesruna:

"Lars genuina intresse för sjöfart har han fått ärva, då hans släkt redan 1786 startade ett rederi med skutor och under perioden fram till 1883 var ägare eller delägare i 60 skutor som sysselsattes i world wide fart. Många av dem var byggda i Stugsund eller Söderhamn. Lars' intresse började när han fick följa med sin far på olika uppdrag med Neptunbolagets bärgningsångare och det var där han träffade den välkände båtologen Bernt Fogelberg, som 1963 varit med att starta föreningen "Klubb Maritim". Lars blev medlem redan första året..." /Christer Samuelsson/

Lars fotograferade ofta tillsammans med kompisen Göran Svedin och Görans pappa Sune skjutsade pojkarna med sin bil längs så gott som hela norrlandskusten. Ofta hade de kanot med sig för att kunna komma ut och få bättre kameravinklar.

Men Lars dokumenterade även livet i Stugsund. Nu finns 1 911 Lars Brolin-bilder inskannade och bevarade i databasen DiBiS.

Mannen kallades för Spalla, som här kollar busstiderna till Söderhamn. På Strandgatan i Stugsund. Då var det vänstertrafik.

Stuveriarbetare gör iordning ett virkeslyft. Inga inplastade virkespaket här inte. Skyddsutrustning, handskar.

Roland Sundberg har varit och handlat. Han arbetade också på hamnens bogserbåt och isbrytare Garpen.

Hugo Lindström: Kallades 'Tittut' hade kiosk vid skrotgården vid Fridsberg i Stugsund.

Hemma i lägenheten i Stugsund var Lars' hyllor och skåp fyllda med sjöfartshistoria, bilder och dokument efter släkten Brolin. På väggarna hängde marinmålningar och föremål med maritim anknytning. Sådant samlade Lars gärna på. Ur minnet kunde han lätt plocka fram händelser, namn och årtal. Mycket finns nu bevarat i

databasen www.dibis.se där Lars, så länge han orkade, skrev in vad han visste om de nu historiska bilderna.

Här visar Bränningen åter några av hans Stugsundsbilder (XLB i DiBiS), med stugsundsbor under tidigt 1960-tal, vilka Lars kände många av... Kommer fler bilder av Lars framöver. /Sture Claesson

Bästa läsare av Bränningen!

Har du sett bilden tidigare? Studera bilden och berätta gärna vad du känner igen eller tror dig känna igen!
Vad finns kvar i dag? Bilden är tagen av Bror Sjöberg,, apotekare i Bergsjö åren 1900-1905, vid något besök i Söderhamn 1903—1905. Förhoppningsvis får vi en del svar framöver.

Söderhamns Kust & Skärgårdsförening

Ordförande

Nils Stefansson
nils.stefansson@nastefansson.se 070-569 49 47

Kassör:

Barbro Olsson
grimshararna@gmail.com
073-023 57 55

Styrelse

Gunilla Häggbom, Astrid Forslund, Sven Gunnar Johansson, Håkan Efficors Johansson, Stefan Engström och Lennart Nilsson
Ersättare: Lennart Andersson, Anders Burman och Hans Fryklund

Sekreterare

Denny Månsson
dennygoran@gmail.com
0270-281108, 070-5424855

I samarbete med

Bränningen-redaktion:

Sture Claesson (layout), Hans Fryklund (research o. IT),
Curt Risell. Nils Stefansson (ansv. utg.).

**Kust & Skärgård
Söderhamn**

Hemsida: www.skargardsforeningen.se

E-post: info@skargardsforeningen.se

Kust & Skärgårdsföreningens målsättning är att värna om kustens och skärgårdens miljö och dess kulturarv.

Se vår hemsida <http://www.skargardsforeningen.se> under **Aktuellt**.

Där finns våra träffar inlagda. Vi träffas för det mesta i vår föreningslokal Gäddan.

Vi jobbar ibland praktiskt med lokalen, ibland diskuterar vi händelser och historier, skriver och katalogiserar, samt inte minst viktigt, tar en kopp kaffe och macka. Vi välkomnar alla som är intresserade av Skärgården och dess miljö.

Medlemsavgiften är 300:-/år Bg 5705-0700

Välkommen att bli medlem!

INBJUDAN TILL

ÅRSMÖTE

Söderhamns Kust & Skärgårdsförening
Onsdagen den 29 mars kl. 19.00
Studieförbundets lokal, Källgatan 9

PROGRAM:

Lars Lindstedt
Fortsätter att berätta
om Storzungfrun

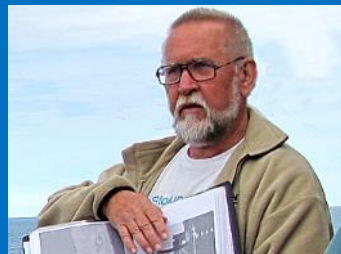

FOTO: Sture Claesson

Kaffe/te med tilltugg serveras. **VÄLKOMNA!**

Dagordning

1. Val av ordförande och sekreterare för mötet.
2. Fråga om mötet är stadgeenligt utlyst.
3. Val av två justeringsmän.
4. Verksamhetsberättelsen.
5. Revisionsberättelsen.
6. Fråga om ansvarsfrihet för det gångna verksamhetsåret.
7. Val.
  - A) Val av ordförande för kommande verksamhetsår. Förslag: Nils Stefansson
  - B) Val av 4 styrelseledamöter för en tid av 2 år. Förslag: Gunilla Häggbom, Sven Gunnar Johansson och Astrid Forslund.
Val av styrelsesuppleanter för en tid av 1 år. Förslag: Lennart Andersson, Hans Fryklund., Anders Burman
  - C) Val av 2 revisorer för 1 år. Förslag: Erik Nilsson och Barbro Ahl. samt två personliga ersättare för dessa.
Förslag: Sven Andersson och Eivy Ängvald
  - D) Val av 3 ledamöter i valberedningen på 1 år.
  - E) Val av Bränning kommitté. Förslag: Sture Claesson, Hans Fryklund, och Curt Risell.
  - F) Val av representanter till Skärgårdarnas Riksförbund. Utses av styrelsen.
  - G) Val av representant till Hembygdsförbundet. Förslag: Barbro Olsson.
8. Förslag till budget och verksamhetsplan för verksamhetsåret 2023
9. Fastställande av årsavgift
10. Behandling av motioner, som inlämnats till styrelsen
11. Anmälda frågor
12. Avslutning

/styrelsen